

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра глобальної економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан економічного факультету
Анатолій ДІБРОВА
« 16 » 05 2024 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри глобальної економіки
Протокол № 15 від « 15 » 05 2024 р.
Завідувач кафедри
Наталія ВДОВЕНКО

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Облік і аудит»
Гарант ОП
Тамара ГУРЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АГРАРНА ПОЛІТИКА»

Галузь знань	<u>07 Управління та адміністрування</u>
Спеціальність	<u>071 Облік і оподаткування</u>
Освітня програма:	<u>Облік і аудит</u>
Факультет	<u>Економічний</u>
Розробники:	<u>професор кафедри глобальної економіки,</u> <u>д.е.н., проф. Діброва А.Д.</u>

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни

Аграрна політика

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>
Спеціальність	<i>071 «Облік і оподаткування»</i>
Освітня програма	<i>«Облік і аудит»</i>
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Обов'язкова
Загальна кількість годин	150
Кількість кредитів ECTS	5
Кількість змістових модулів	2
Курсовий проект (робота) (за наявності)	Не передбачено
Форма контролю	<i>Екзамен</i>
Показники навчальної дисципліни для денної форми здобуття вищої освіти	
	денна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік) підготовки	1
Семестр	1
Лекційні заняття	<i>15 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>15 год.</i>
Лабораторні заняття	-
Самостійна робота	<i>120 год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<i>2 год.</i>

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: оволодіння теоретичними та методологічними основами формування і реалізації аграрної політики держави, вміннями оцінювати її ефективність та обґрунтовувати управлінські рішення щодо вибору тих чи інших інструментів державного регулювання аграрного сектору.

Завдання навчальної дисципліни: сформувати знання щодо економічної сутності і головних компонентів аграрної політики, механізмів формування національних та світових агропродовольчих ринків, впливу аграрної політики на міжнародну торгівлю та продовольчу безпеку країни, інструментів регулювання ринків агропродовольчої продукції та економічних наслідків їх застосування, основних підходів до оцінювання рівня державної підтримки аграрного сектору, а також особливості формування аграрної політики у країнах з різним рівнем економічного розвитку, основні складові аграрної політики окремих зарубіжних країн.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з обліку, аналізу, контролю, аудиту,

оподаткування або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК04. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК07. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК05. Здатність застосовувати методи і методики аналітичного забезпечення сучасних систем менеджменту з урахуванням стратегії розвитку підприємства в умовах невизначеності, ризику та/або асиметричності інформації.

СК08. Здатність виконувати адміністративно-управлінські функції у сфері діяльності суб'єктів господарювання, органів державного сектору.

СК11. Здатність застосовувати інструментарій обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в управлінні діяльністю підприємств агробізнесу.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР01. Вміти розвивати та підвищувати свій загальнокультурний і професійний рівень, самостійно освоювати нові методи роботи та знання щодо комплексного бачення сучасних проблем економіки та управління.

ПР10. Збирати, оцінювати та аналізувати фінансові та нефінансові дані для формування релевантної інформації в цілях прийняття управлінських рішень.

ПР16. Здійснювати публічні ділові і наукові комунікації задля вирішення комунікативних завдань державною та іноземними мовами.

ПР19. Використовувати загальноприйняті норми поведінки і моралі в міжособистісних відносинах, професійній і науковій діяльності та підтримувати врівноважені стосунки з членами колективу (команди), споживачами, контрагентами, контактними аудиторіями.

ПР20. Вміти проектувати, планувати і проводити пошукові і розвідувальні роботи, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

ПР21. Вміти застосовувати інструментарій обліку, аналізу, аудиту та оподаткування для ефективного управління діяльністю підприємств агробізнесу.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади формування аграрної політики													
Тема 1. Теоретичні основи аграрної політики	I-II	19	2	2			15						
Тема 2. Методологічні засади формування та оцінки аграрної політики	III-IV	19	2	2			15						
Тема 3. Інструменти регулювання агропродовольчого ринку	V-VI	19	2	2			15						
Тема 4. Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору економіки	VII-VIII	19	2	2			15						
Разом за змістовим модулем 1		76	8	8			60						
Змістовий модуль 2. Особливості формування та основні напрями розвитку аграрної політики України, окремих іноземних країн та їх блоків													
Тема 1. Аграрна політика США	IX-X	19	2	2			15						
Тема 2. Спільна аграрна політика ЄС	XI-XII	19	2	2			15						
Тема 3. Аграрна політика України	XIII-XIV	19	2	2			15						
Тема 4. Сучасні виклики суспільства та аграрна політика	XV	17	1	1			15						
Разом за змістовим модулем 2		74	7	7			60						
Усього годин		150	15	15			120						

3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Макроекономічні індикатори розвитку аграрного сектору економіки України	2
2	Розрахунок індикаторів сталого розвитку сільськогосподарського виробництва	2
3	Заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку	2
4	Заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчої продукції	2
5	Земельна реформа в Україні та її наслідки	2
6	SWOT-аналіз аграрного сектору економіки України та основні напрями розвитку державної підтримки аграрного ринку в Україні	2
7	Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків	1

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні основи аграрної політики	15
2	Методологічні засади формування та оцінки аграрної політики	15
3	Інструменти регулювання агропродовольчого ринку	15
4	Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору економіки	15
5	Аграрна політика США	15
6	Спільна аграрна політика ЄС	15
7	Аграрна політика України	15
8	Сучасні виклики суспільства та аграрна політика	15

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- розрахункові роботи

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

7. Методи оцінювання.

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- презентації та виступи на наукових заходах

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=439>);

- Кваша С. М., Діброва А. Д., Нів'євський О. В., Мартишев П. А. Аграрна політика: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ: НУБіП України, 2022. 316 с.;

- Конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);

- Робочий зошит для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти з аграрної політики. К.: НУБіП, 2023. 86 с.;

- Методичні вказівки для самостійної роботи та підготовки до семінарських і практичних занять з дисципліни «Аграрна політика», 2019 р.;

- Трофімцева О.В., Жемойда О.В. Українсько-англійський словник з аграрної політики. *Україно-німецький агрополітичний діалог*, 2015.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Агакерімова Р. Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53> (дата звернення: 25.04.2024).
2. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи: монографія // за ред. проф. Т. О. Зінчук. К: «Центр учбової літератури», 2019. 494 с.
3. Аграрний сектор України: наслідки війни та перспективи відновлення. DLF attorneys-at-law. URL: <https://dlf.ua/en/ukraine-s-agricultural-sector-the-war-impact-and-recovery-prospects> (дата звернення: 23.04.2024).
4. Бойко В., Бойко Л. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27> (дата звернення: 25.04.2024).
5. Вдовенко Л. Інструменти державної фінансової підтримки аграрного сектора в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-82> (дата звернення: 20.04.2024).
6. Діброва А. Д., Крилов Я. О., Діброва Л. В., Діброва М. А. *Регулювання ринку зерна України в умовах глобальних викликів*: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2020. 160 с
7. Діброва А., Діброва Л., Чміль А., Діброва М., Гузь М. Моделювання впливу вартості мінеральних добрив на результативність виробництва й експорту кукурудзи з України. *Agricultural and Resource Economics*. 2022. Vol. 8. No.3. Pp. 123–152. <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.03.07>.
8. Долаючи обмеження: засади адаптивних рішень та систем: [монографія] / [А.Д. Діброва та ін.]; за ред. А. Д. Діброви, В. Є. Андрієвського; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, Ін-т розвитку адаптивних систем Київ, 2020. 896 с.
9. Електронна бібліотека НУБіП України. <https://nubip.edu.ua/node/17325>.
10. Жураковська Л. А. Ключові політики та заходи для підтримки аграрного сектора України в умовах воєнного стану. К.: НІСД, 2023. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-11/az_agrarnyi-sector30112023.pdf (дата звернення: 20.05.2024).
11. Калетнік Г. М., Гончарук І. В., Ємчик Т. В., Лутковська С. М. Аграрна політика та земельні відносини: підручник. Вінниця, ВНАУ, 2020. 307 с.
12. Кваша С. М., Діброва А. Д., Нів'євський О. В., Мартишев П. А. Аграрна політика: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ: НУБіП України, 2022. 316 с.
13. Кваша С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В. Аграрна політика: навчальний посібник. К.: Вид-во Ліра-К, 2018. 388 с.
14. Коритний О. (2021). Особливості аграрної політики ЄС: можливості для України. *Науковий вісник Полісся*, (2(21), 52–56. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2\(21\)-52-56](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2(21)-52-56).

15. Лотиш О. Роль України на світовому ринку зерна: виклики і загрози. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-56> (дата звернення: 21.04.2024).
16. Матвеєв М. Сільське господарство та ринок сільськогосподарських земель України: вплив війни. 2023. URL: <https://voxukraine.org/silskogospodarstvo-ta-rynok-silskogospodarskyh-zemel-ukrayiny-vplyv-vijny> (дата звернення: 21.04.2024).
17. Мельник Л. Г. «Зелена» економіка (досвід ЄС і практика України у світлі III і IV промислових революцій). Університетська книга, 2018. 463 с.
18. Негрей М., Тараненко А., Костенко І. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи. *Economy and Society*. 2022. № 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-38> (дата звернення: 21.04.2024).
19. Нейтер Р., Зоря С., Муляр О. Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення. Kyiv School of Economics. 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf (дата звернення: 21.04.2024).
20. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua> (дата звернення: 26.04.2024).
21. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 26.04.2024).
22. Офіційний сайт Інформаційного агентства АПК-інформ. URL: <https://www.apk-inform.com> (дата звернення: 26.04.2024).
23. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control> (дата звернення: 11.05.2024).
24. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення: 11.05.2024).
25. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 11.05.2024).
26. Офіційний сайт Міністерства сільського господарства США. URL: <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome> (дата звернення: 11.05.2024).
27. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 11.05.2024).
28. Офіційний сайт Німецько-українського агрополітичного діалогу. URL: <https://www.apd-ukraine.de> (дата звернення: 11.05.2024).
29. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва і розвитку. URL: www.oecd.org (дата звернення: 13.05.2024).
30. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: <http://wto.org>.
31. Офіційний сайт Сільськогосподарської та продовольчої організації ООН. URL: http://www.fao.org/index_en.htm. (дата звернення: 13.05.2024).
32. Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналіт. доп. / [О.В. Собкевич, А.В. Шевченко, В.М. Русан та ін.]; за загальн. ред. Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2024. 104 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.03>

33. Про аграрні ноти: Закон України від 22.02.2024 р. № 3586-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3586-20#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
34. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
35. Про зерно та ринок зерна в Україні : Закон України від 04.07.2002 р. № 37-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
36. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15#Text> (дата звернення: 18.04.2024).
37. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (дата звернення: 18.04.2024).
38. Русан В. М., Жураковська Л. А. Аграрний сектор України у 2023 році: складники стійкості, проблеми та перспективні завдання. К.: НІСД, 2024. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-02/az_agrosektor_15022024.pdf (дата звернення: 11.05.2024).
39. Старікова Л. Спільна аграрна політика ЄС і завдання України в контексті євроінтеграції (план наближення політик і гармонізації законодавства). ГО Аграрний союз України. URL: http://www.aau.org.ua/media/publications/1891/files/CAP_2023_03_17_08_01_05_308554.pdf (дата звернення: 17.05.2024).
40. Українське сільське господарство у воєнний час. *Transnational Institute*. URL: <https://www.tni.org/uk/article/ukrainian-agriculture-in-wartime> (дата звернення: 25.04.2024).
41. Формування біоекономічного потенціалу сільського господарства України в умовах ризиків кліматичних змін /за ред. А.Д. Діброва; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. 256 с.
42. Юхименко П.І. Економічна аграрна політика: курс лекцій. Біла Церква, БНАУ. 2020. 121 с.
43. Anderson K. (2016). *Agricultural Trade, Policy Reforms, and Global Food Security*. New York: Palgrave Macmillan US. URL: <https://doi.org/10.1057/978-1-137-46925-0>. (дата звернення: 19.05.2024).
44. Barral S, Detang-Dessendre C (2023). Reforming the Common Agricultural Policy (2023–2027): multidisciplinary views. *Rev Agric Food Environ Stud* 104(1):47–50. <https://doi.org/10.1007/s41130-023-00191-9> (дата звернення: 01.05.2024).
45. Dibrova, A., & Dibrova, L., Chmil, A., & Dibrova, M. (2022). Forecasting the consequences of the cost of mineral fertilisers on the development of the corn market in Ukraine using AGMEMOD models. *Ekonomika APK*, 29(3), 23-41.

46. El Bilali H., Ben Hassen T. (2022). Disrupted harvests: how Ukraine – Russia war influences global food systems – a systematic review. *Policy Studies*. P. 1–26. URL: <https://doi.org/10.1080/01442872.2024.2329587> (дата звернення: 25.04.2024).
47. Henry C Taylor (2019). *Agricultural Economics*. Publisher: Wentworth Press, 334 P.
48. Johan Swinnen (2018). *The Political Economy of Agricultural and Food Policies* (Palgrave Studies in Agricultural Economics and Food Policy). 276 p.
49. OECD (2022). The impacts and policy implications of Russia's aggression against Ukraine on agricultural markets. URL: <https://www.oecd.org/ukrainehub/policy-responses/the-impacts-and-policy-implications-of-russia-s-aggression-against-ukraine-on-agricultural-markets-0030a4cd/#biblio-d1e804> (дата звернення: 20.04.2024).
50. Redman Graham, John Nix (2018). *Pocketbook for Farm Management for 2019*. 49th Edition. Published by The Pocketbook, 2 Nottingham Street, Melton Mowbray, Leicestershire LE13 1NW, U.K.
51. Ronald Kay, William Edwards, Patricia Duffy (2019). *Loose Leaf for Farm Management 9th Edition* Publisher: McGraw-Hill Education; 9 editio, 496 P.
52. Socioeconomic impacts of Russian invasion of Ukraine: A multiregional assessment for Europe / M. Á. Almazán- Gómez et al. *Journal of Regional Science*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1111/jors.12676> (дата звернення: 01.05.2024).
53. Teixeira da Silva J., Koblianska I., Kucher A. Agricultural production in Ukraine: An insight into the impact of the Russo-Ukrainian war on local, regional and global food security. *Journal of Agricultural Sciences, Belgrade*. 2023. Vol. 68, no. 2. P. 121–140. URL: <https://doi.org/10.2298/jas2302121t> (дата звернення: 01.05.2024).
54. The impact of Russia-Ukraine conflict on global food security / F. Lin et al. *Global Food Security*. 2023. Vol. 36. P. 100661. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2022.100661>. (дата звернення: 11.05.2024).
55. The Russia-Ukraine war decreases food affordability but could reduce global greenhouse gas emissions / H. van Meijl et al. *Communications Earth & Environment*. 2024. Vol. 5, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1038/s43247-024-01208-x> (дата звернення: 03.05.2024).
56. Vincent H. Smith, Ed., Joseph W. Glauber, Ed., Barry K. Goodwin, Ed. (2018). *Agricultural Policy in disarray*. American Enterprise Institute. 298 P.
57. Welsh C. Russia, Ukraine, and Global Food Security: A One-Year Assessment. *Center for Strategic and International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/russia-ukraine-and-global-food-security-one-year-assessment> (дата звернення: 03.05.2024).